

Studieochtend Dyslexie

Hoe ziet de ochtend eruit?

- ▶ Welkomstwoord
- ▶ Introductie dyslexie (praktische opdracht)
- ▶ Beleidskader dyslexie
- ▶ Theoretisch kader
- ▶ Koppeling naar de praktijk (praktische opdracht)
- ▶ 10.35-10.45 uur pauze
- ▶ Vervolg: Koppeling naar de praktijk. (praktische opdracht)
- ▶ Uitkomsten van de workshops
- ▶ Reflectie
- ▶ 11.55 uur Afsluiting

Beleidskader

Waar willen we dit schooljaar aan werken?

- ▶ Het verder aanscherpen van *het dyslexiebeleidsplan* a.d.h.v. het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (2013) en *communiceren* van dit beleid naar collega's die *praktische handreikingen* krijgen om in de onderwijspraktijk vorm te geven aan *signalering en begeleiding* van dyslexie.

Beginsituatie

- ▶ Geen procedure voor het signaleren van dyslexie.
- ▶ Faciliteitenpas.
- ▶ Zowel in als buiten de klas wordt er weinig ondersteuning geboden aan de dyslectische leerling.
- ▶ Er zijn docenten die weinig op dit gebied doen en dit heeft te maken met een beperkte input: ze weten niet wat ze moeten doen.
- ▶ De extra ondersteuning beperkt zich hoofdzakelijk tot het aanbieden van faciliteiten: aangepaste normering, voorlezen van toetsen op de bovenbouw.

Waar willen we naar toe?

- ▶ Beleidsplan aanscherpen.
- ▶ Dat een docent meer begeleiding kan bieden tijdens de les aan een dyslectische leerling.

Hoe gaan we dit aanpakken?

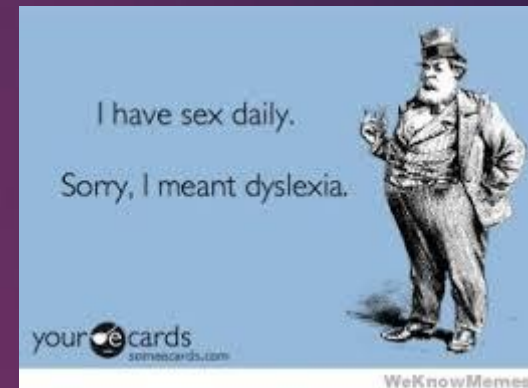
- ▶ We hebben met een groep van drie personen het *dyslexiebeleidsplan* a.d.h.v. het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs aangescherpt.
- ▶ Toen er een aangescherpt plan lag, is er een werkgroep Dyslexie op poten gezet.
- ▶ Op maandag 7 april is er een studiedag gepland dat staat in het teken van dyslexie.
- ▶ Blijven evalueren op het plan.
- ▶ Dyslexiepasjes persoonlijk maken.

Wat hebben we al bereikt?

- ▶ Er ligt een aangescherpt beleidsplan.
- ▶ Er is een studiedag ingepland.

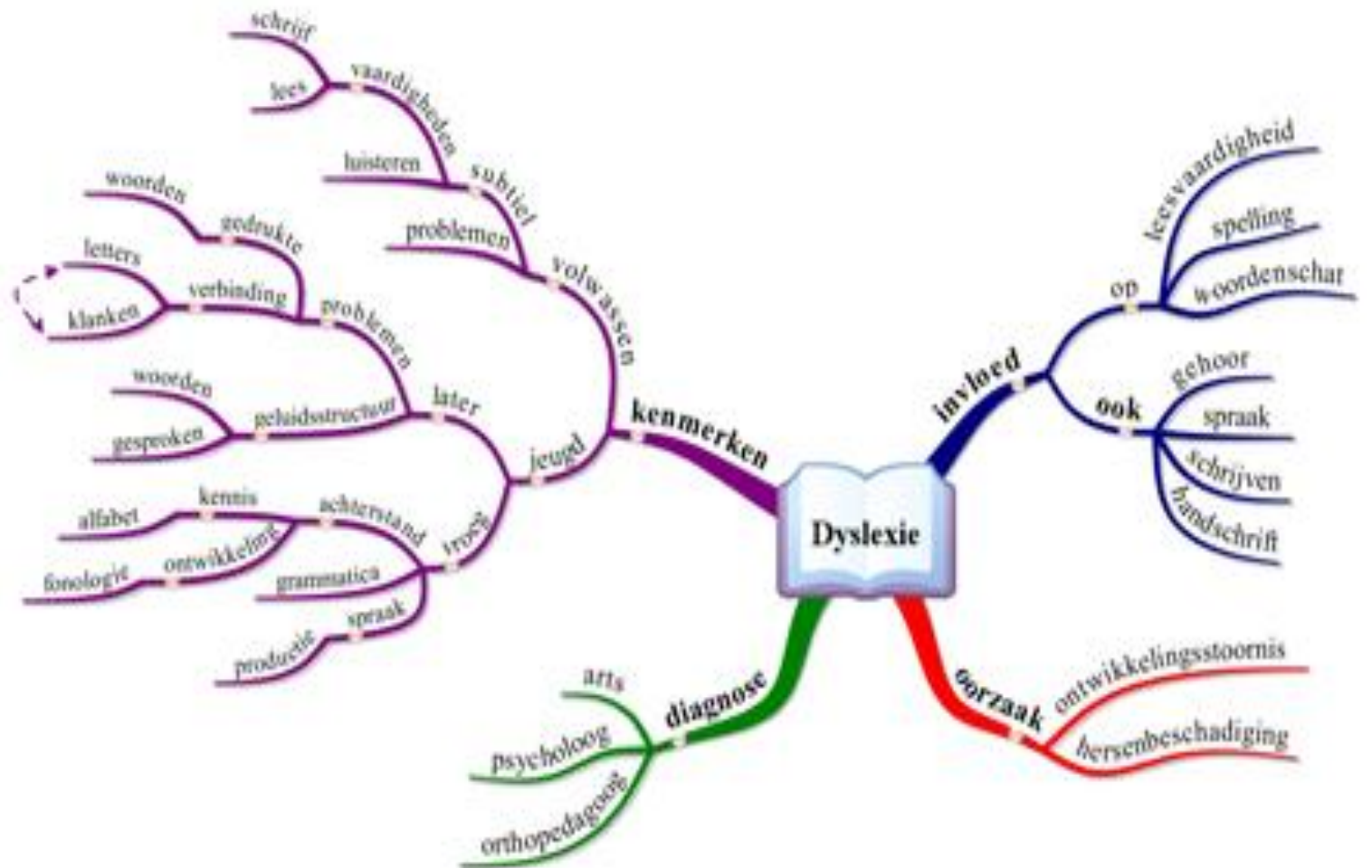
□ exiə

‘JE ZULT HET MAAR HEBBEN’

Programma

- ▶ Theoretisch Kader
- ▶ Waarneming
- ▶ Definitie
- ▶ Prevalentie
- ▶ Comorbiditeit
- ▶ Oorzaak
- ▶ Consequenties
- ▶ Hulp

Waarneming: Wat zie je?

Dyslexie en school

- ▶ <http://www.youtube.com/watch?v=cqCbCt56aP8>
 - ▶ 'Daan heeft dyslexie'.

Definitie 'Stichting Dyslexie Nederland'

- ▶ '**Stoornis**' die gekenmerkt wordt door
 - ▶ een hardnekkig probleem,
 - ▶ met het aanleren en/of vlot toepassen,
 - ▶ van het **lezen en/of spellen**,
 - ▶ op woordniveau.
- ▶ '**Klik**'
 - ▶ In het Nederlands en vreemde talen,

Definitie 'Blomert i.v.m. vergoede behandeling'

- ▶ **Dyslexie** is een specifieke lees- en spellingstoornis met
 - ▶ een neurobiologisch basis,
 - ▶ die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen,
 - ▶ op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking,
 - ▶ leiden tot ernstig probleem met lezen en spellen,
 - ▶ ondanks regelmatig onderwijs.

Waarneming: Wat zie je nu?

- ▶ Spellingfouten,
 - ▶ Letter-klankkoppeling,
 - ▶ Beurt - **burt.**
 - ▶ Avond - **avont.**
 - ▶ Regels,
 - ▶ Lopen - **loopen.**
 - ▶ Hij rijdt- **hij rijd.**
 - ▶ Gelijkklinkende klanken,
 - ▶ Grijs - **greis.**
 - ▶ Onregelmatige en buitenlandse woorden,
 - ▶ Dyslexie- **disleksi.**

Hoe vaak komt het voor?

- ▶ Welke stelling is juist?
 - ▶ **3,6%** van de leerlingen heeft dyslexie?
 - ▶ Ernstige enkelvoudige dyslexie.
 - ▶ **10%** van alle leerlingen heeft dyslexie?
 - ▶ Engelstalig onderzoek: Meer dan 10%.
- ▶ Allemaal!

Waar liggen nu de problemen?

- ▶ Neurobiologische basis... ... Fonologische verwerking,
 - ▶ Fonologisch bewustzijn,
 - ▶ Niet snel analyseren.
 - ▶ Niet snel herkennen klankstructuur.
 - ▶ Fonologische verwerking werkgeheugen,
 - ▶ Geen opslag klankcodes.
 - ▶ Toegankelijkheid taalkennis,
 - ▶ Traag in geven van namen aan symbolen.

Waarneming: Wat lees je nu?

(dit is GEEN grap)

Vlgones een oznrdeek op een Eglnese uvinretsiet mkaat het neit uit in wlkee vloogdre de ltteers in een wrood saan, het einge wat blegnairk is is dat de eretse en de ltaatse ltteer op de jiuatse patals saan. De rset van de ltteers mgoen wllikueirg gpletaast wdoren en je knut vrelvogens gwoeon lzeen wat er saan. Dit kmot odmat we neit ekle ltteer op zcih lzeen maar het wrood als gheel.

Koppeling executieve functies

- ▶ Een relatie met dyslexie?
 - ▶ Sommige onderzoekers zeggen ...
 - ▶ ... dat tekorten in het **werkgeheugen** (= één van de executieve functies) mogelijk de basis vormt voor lees- en spellingsproblemen/ dyslexie.

Comorbiditeit

- ▶ **Samengaan** met andere stoornissen.
 - ▶ Leerstoornissen; dyscalculie,
 - ▶ Motorische stoornissen,
 - ▶ Spraak-/taalstoornissen,
 - ▶ Zintuigelijke stoornissen,
 - ▶ Gedragsstoornissen,
 - ▶ ADHD.
 - ▶ Aandachtstoornissen.

A

Bij ongeveer 25% van de kinderen met dyslexie is er ook sprake van ADHD.

D

H

Omgekeerd komt bij 50% van de kinderen met ADHD dyslexie voor.

D

Gevolgen van dyslexie

- ▶ Verschilt per leerling,
- ▶ Samenhang met de eisen die een specifieke situatie stelt aan lees- en spellingsvaardigheid,
- ▶ Compenseergedrag,
- ▶ Motivatie,
- ▶ Doorzettingsvermogen,
- ▶ Thuisondersteuning.

Ik ben
niet
bom!

Gevolgen van dyslexie

- ▶ Sociaal-emotioneel functioneren.

- ▶ Aangetast zelfbeeld,
- ▶ Ernstige twijfels competentie,
- ▶ Onvoldoende intrinsieke motivatie,
- ▶ Faalangst,
- ▶ Aansluiting peergroup.

Gevolgen van dyslexie

- ▶ Het leren.

- ▶ Alle vakken,
- ▶ Functioneel lezen,
- ▶ Tekstbegrip,
- ▶ Automatiseren,
- ▶ Woordenschat,
- ▶ Werkgeheugen,
 - ▶ Rekenen
- ▶ Tekstverwerken
- ▶ Tijdsdruk.

Gevolgen van dyslexie

- ▶ Lezen
- ▶ Spellen
- ▶ Leren algemeen
- ▶ Spreken/luisteren
- ▶ Moderne vreemde talen
- ▶ Taak- en werkhouding
- ▶ Traag lezen; tekstbegrip; lange teksten/veel tijd.
- ▶ Spelfouten; weinig inzicht woordopbouw.
- ▶ Woordenschat; woord-vinding; aandacht.
- ▶ Onthouden uitspraak klank/woorden lastig.
- ▶ Woordbetekenis; spelling; grammatica.
- ▶ Ongestructureerd, vluchtig taakgedrag; leerstijlen inadequaaf

Gevolgen van dyslexie

- ▶ Schoolloopbaan.

- ▶ Aansluiting op cognitieve capaciteiten.
- ▶ Afstromen?
- ▶ Minder uitdaging.
- ▶ Demotivatie.
- ▶ Faalangst doorstuderen.
- ▶ Beroepskeuze!?

Dyslexie en school

- ▶ Film: Hoezo dyslexie?
- ▶ <http://www.youtube.com/watch?v=EEUDbb6lCcY> (5:29 – 5:46) Van der Leij –
 - ▶ Einddoel 'Zich kunnen redden in de maatschappij'.
- ▶ <http://www.youtube.com/watch?v=EEUDbb6lCcY> (5:46 – 8:35) De aanpak.

Dyslexie in de school - VO

- ▶ Overstap van basisschool,
- ▶ Overdracht,
- ▶ Huiswerktrainingen,
- ▶ Begrip tonen,
- ▶ Ralfi – trainingen.

- ▶ Meer zelfstandigheid,
- ▶ Effectiviteit trainingen?
- ▶ Meerdere keren en kleine groepjes.

Dyslexie en school

Slotfilm: Tips voor leraren

- ▶ <http://www.youtube.com/watch?v=xhpGbXopS00>
 - ▶ (Leerlingen over dyslexie – Tips voor leraren) 3 min

Tot slot...

ik ben niet bom,
ik heb talent!

Ondersteuningsmogelijkheden

Hebben jullie hier al aan gedacht?

- ▶ laat de leerling een tekst doorlezen voordat deze behandeld wordt in de les,
- ▶ laat de leerling een tekst doorlezen voordat deze behandeld wordt in de les,
- ▶ korte, duidelijke uitleg, liefst met voorbeelden,
- ▶ controleer of een opdracht begrepen is,
- ▶ leesbeurten: spreek met de leerling af wat hij/ zij wil: overgeslagen worden of van te voren de mogelijkheid hebben om het stuk wat hij/ zij moet lezen te oefenen,
- ▶ laat leerlingen een kopie van een correct ingevuld werkboek maken wanneer verbeteringen tot een onoverzichtelijk geheel leiden,
- ▶ laat de leerling ezelsbruggetjes bedenken,
- ▶ geef aan wat in de tekst belangrijk is.

Hebben jullie hier al aan gedacht?

- ▶ laat definities e.d. lange tijd afkijken, hang ze desnoods op in de klas,
- ▶ teksten in de klas laten voorlezen door andere leerlingen of door de docent zelf,
- ▶ Naast schriftelijke toetsen ook mondelinge toetsen afnemen,
- ▶ Kleine gedeeltes van de stof toetsen,
- ▶ korte, duidelijke uitleg, liefst met voorbeelden,
- ▶ controleer of een opdracht begrepen is,
- ▶ leesbeurten: spreek met de leerling af wat hij/ zij wil: overgeslagen worden of van te voren de mogelijkheid hebben om het stuk wat hij/ zij moet lezen te oefenen,
- ▶ laat leerlingen een kopie van een correct ingevuld werkboek maken wanneer verbeteringen tot een onoverzichtelijk geheel leiden,
- ▶ laat de leerling ezelsbruggetjes bedenken.

Hebben jullie hier al aan gedacht?

- ▶ geef aan wat in de tekst belangrijk is,
- ▶ laat definities e.d. lange tijd afkijken, hang ze desnoods op in de klas,
- ▶ niet onvoorbereid of helemaal niet hardop laten lezen in de klas,
- ▶ uitleg bij vreemde talen in het Nederlands,
- ▶ controleer het werkboek regelmatig,
- ▶ veel herhaling en oefenmateriaal,
- ▶ leer de leerling woorden te visualiseren, door zich een beeld of voorstelling te vormen of (klein) te tekenen,
- ▶ visualiseer regels.